

SUOMEN KÖYHYDEN JA SYRJÄYTYMISEN VASTAINEN VERKOSTO EAPN-FIN

Helsinki 21.11.2016

VASTAUS EUROOPAN SOSIAALISTEN OIKEUKSIEN PILARIA KOSKEVAAN KUULEMISEEN

EAPN-Fin näkee Junckerin komission aloitteen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista tärkeäksi ja haluaa osallistua sen kehittämiseen osallistumalla avoimeen kuulemiseen. Koko EU:n aluetta tarkastellessa viimeisen 15 vuoden aikana ylöspäin lähentymisen sijaan on tapahtunut eriytymistä kohti kasvavaa köyhyyttä ja epätasa-arvoa. Kehitys on entisestään pahentunut vuonna 2008 alkaneen talouskriisin jälkeen huomion kiinnittyessä liiallisesti velkakestävyteen sosiaalisen kestävyys-jäädessä vähemmälle huomiolle. Nyt tarvitaan lukuisia toimia kehityksen suunnan muuttamiseksi ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari sekä siihen liittyvä kuuleminen voivat olla näiden toimien kokoaja. EAPN-Fin toivoo näkevänsä kunnianhimoisen Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin, joka voisi käynnistää uudelleen sosiaalisen Euroopan vahvistamisen. Ihmisten arjessa näkyvien eurooppalaisten sosiaalisten oikeuksien myötä voisi syntyä myös aitoa eurooppalaista kansalaisuutta nykyisen skeptisyyden leviämisen sijaan.

Näkemyks Suomen kantaan

EAPN-Fin toivoo Suomen kannattavan sosiaalisen Euroopan vahvistamisessa myös konkreettisia eteenpäin katsovia toimenpiteitä, ei vain yleviä periaatteita. Suomen kantoja voi syystä arvostella siitä samasta, mistä puhetta sosiaalisesta Euroopasta on usein arvosteltu, eli pelkäsi puheeksi ilman merkittäviä tekoja. Suomen alustavassa kannassa (Perusmuistio 17.6.2016) Suomi painottaa jäsenmaiden edistymistä yhteisesti asetetuissa työllisyys- ja sosiaalitavoitteissa. Suomi ei kuitenkaan edes itse edisty mm. Eurooppa 2020 -strategian yhteydessä sovituista tavoitteista mm. työllisyysasteen ja köyhyys- ja syrjäytymisriskissä elävien määrän vähentämisessä.

EU:n valta tunkeutuu tällä hetkellä talouspolitiikan kautta kansallisen sosiaalipolitiikan alueelle määritellen sen liikkumavaraa ja jos asialle ei tehdä mitään, niin nimenomaan se rapauttaa sosiaalista Eurooppaa. EU:n toimivallan lisääminen mm. sosiaaliturvan vähimmäisarvojen määrittelemisessä ei veisi päätäntävaltaa kansalliselta sosiaalipolitiikalta, vaan vahvistaisi sosiaalipolitiikan asemaa. Suomella ei ole mitään hävittävää siinä, että eurooppalaisella tasolla varmistettaisiin riittävien kansallisiin vertailuarvoihin perustuvat vähimmäistasot.

Sen sijaan, että Suomi vastustaisi kaikkia muutoksia EU:n toimivaltaan ja sosiaaliseen säännöstöön, sen tulisi olla aktiivinen toimija mahdollisten muutosten pohtimisessa.

Varsinainen vastaus kuulemisen kysymyksiin

Komissio kehottaa kaikkia kiinnostuneita toimittamaan vastauksensa jäljempänä esitettyihin kysymyksiin sekä mahdollisia lisäkommentteja 31. joulukuuta 2016 mennessä.

Sosiaalinen tilanne ja EU:n sosiaalinen säännöstö

1. Mitkä ovat mielestänne kiireellisimmät työllisyys- ja sosiaalialan painopisteet?

- Kasvavan eriarvoisuuden torjuminen. EU-alueella on 15 vuoden aikana tapahtunut eriytymistä kohti eriarvoisuutta ja köyhyyttä. Talouden pienestä elpymisestä huolimatta on suuri riski, että edelleen tapahtuu lisää eriytymistä. Jos sosiaalinen oikeudenmukaisuus ei Euroopassa lisäännä, koko EU:n oikeutus on vaarassa.
- Kasvaneen köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen huomioiminen sekä niiden määrätietoinen vähentäminen. Köyhyys- ja syrjäytymisriski koskettaa joka neljättä eurooppalaista. Köyhyyttä tulisi vähentää Eurooppa 2020 -strategian ja YK:n Agenda 2030 -ohjelman tavoitteiden mukaisesti.
- Sosiaalisten oikeuksien vahvistaminen. Sosiaaliset oikeudet ovat jääneet EU:ssa liian vähäiselle huomiolle ja niihin kohdistuu useita uhkia ja heikennyksiä. EU-maat on velvoitettava kunnioittamaan Euroopan sosiaalisen peruskirjaa.
- Poliittikan prioriteettien muuttaminen siten, että talous- ja sosiaalipolitiikka ovat tasapainossa, ja talouspolitiikka tukee kestävästä kehitystä, osallisuutta ja oikeudenmukaisuutta.
- Läpi elämänkaaren kestävästä riittävän vähimmäistoimeentulon varmistaminen kaikille kansalaisille. Joistain Euroopan maista vähimmäistoimeentuloturva puuttuu kokonaan ja myös Suomen kaltaisessa korkean hyvinvoinnin maassa monet perusturvaetuudet on todettu riittämättömäksi mm. Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitean päätöksissä.
- Universaalien, laadukkaiden ja saavutettavien julkisten palvelujen tarjoaminen kaikille.
- Työllisyyden edistäminen ja työpaikkojen luominen työelämän laatu varmistuen. Pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyyttä ei pidä hoitaa pakkoaktivoinnin keinoin, joka usein vauhdittaa negatiivisia työelämän trendejä (matalapalkkaisten töiden kasvu, epävarmat työolot, työssäkäyvien köyhyyden kasvu), ja joka tuottaa pahimmillaan ulossulkemista. Tarvitaan kannustimia, palveluja ja tukea ihmisille sekä työpaikkoja, joissa taataan kohtuullinen palkka ja inhimilliset työolot kaikille.
- Tulevaisuuteen katsova maahanmuutto- ja pakolaispolitiikka.

2. Miten voidaan ottaa huomioon erilaiset työllisyystilanteet ja sosiaaliset tilanteet eri puolilla Eurooppaa?

- EU:n tulisi luoda eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämisen strategia, jota täydentäisi kansalliset strategiat sekä näitä tukevat sosiaaliset ja rahoituskelliset instrumentit (esimerkiksi uusi EU-ohjelma köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi, joka voisi sisältää useita eri rahastoja).

- Verotusta hyvinvoinnin keskeisenä takaajana ja jakajana tulisi koordinoida vahvemmin estäen verovuodon ja haitallinen verosuunnittelu. Progressiivista verotusta tulisi edistää koko Euroopan tasolla ja lisäksi luoda uusia kansainvälistä rahaliikennettä koskevia verokäytäntöjä, kuten transaktiovero.
- Euroopan sosiaalirahastoa ja rakennerahastoja tulisi kasvattaa, jotta erilaisia työllisyys- ja sosiaalitulanteita voitaisiin pitkäaikaisesti parantaa.
- Erilaisia äkillisiä työllisyys- ja sosiaalitulanteita varten tulisi myös luoda taloudellisia mekanismeja, kuten eurooppalainen työttömyysvakuutus tai tasausrahoitus, jota voitaisiin käyttää tasaamaan epäsymmetrisiä shokkeja.
- EU:n talous- ja finanssisäännöstö on sitovaa, se dominoi sosiaalipolitiikkaa ja johtaa sosiaalipoliittisesti kestävämpiin päätöksiin. Kaikkeen talousohjaukseen tulisi ottaa mukaan sosiaalisten vaikutusten arviointi, jonka kautta sosiaalisesti vahingolliset taloudelliset päätökset voidaan ehkäistä. Sosiaalisia indikaattoreita tulisi lisätä, seurata ja varmistaa niiden vaikuttavuus päätöksenteossa. Vakaus- ja kasvusopimuksen sääntöjä voisi uudelleenarvioida, sosiaaliset investoinnit tulisi jättää huomioimatta velka- ja budjettisääntöjä tulkittaessa. Työ-, sosiaali-, terveys- ja koulutuspolitiikkaa tulisi valvoa perusoikeusnäkökulmasta sekä ohjaussuosituksin.
- Köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä niiden vähentämistä käsittelevän eurooppalaisen tutkimuskeskuksen ja -verkoston perustaminen ja rahoittaminen.

3. Onko EU:n säännöstö ajan tasalla ja voitaisiinko EU:n toimintaa mielestänne laajentaa?

- Talous- ja sosiaalipolitiikan tasapainon näkökulmasta EU:n toimivaltaa tulisi lisätä sosiaalialueissa joissain tapauksissa. Talous- ja sosiaalipolitiikan asymmetrian muuttamiseksi sosiaalialueita tulisi huomioida paljon nykyistä vahvemmin EU-tasolla. Sosiaalisia indikaattoreita käytetään, mutta niitä ei käytetä vielä tarpeeksi eikä niiden käytöllä ole tarpeeksi vahvaa vaikutusta.
- EU:n toimivaltaa voisi myös laajentaa sosiaalialueissa erityisesti vähimmäistasojen määrittelyssä sekä niitä koskevien suositusten tekemisessä sitovammaksi. EAPN-Fin ja Euroopan EAPN ovat mm. kannattaneet vähimmäistoimeentulon puitteiden laajentamista, yhtenä kulmakivenä EU:n sitoutumisessa köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämiseen,
- EU:n perussopimukseen tulisi sisällyttää sosiaalinen lisäpöytäkirja.
- Tähän asti sosiaaliturva on jäänyt osin EU:n toimivallan ulkopuolelle (vaikka käytännössä talousohjauksen kautta EU on vaikuttanut myös jäsenmaiden sosiaaliturvaan), ja jos ei ole nähtävissä suuria mahdollisuuksia kompetenssin laajentamiseen lähitulevaisuudessa, voi yhtenä vaihtoehtona ajatella myös EMU-maiden kesken solmittavaa omaa erillistä sopimusta Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin kuuluvien asioiden toteuttamisesta samalla tavoin kuin on sovittu EMU:n talouskriteereistä.
- Yleishyödyllisten palvelujen asema (services of general interest) tulisi mahdollistaa erillisenä suhteessa kilpailu- ja hankintalainsäädäntöön.
- Terveysten ja hyvinvointiin oleellisesti liittyvien seikkojen johdosta EU:n tulisi pystyä voimakkaammin poikkeamaan tavaroiden vapaasta liikkumisesta ja kilpailulainsäädännöstä sekä sääntelemään haittoja aiheuttavia aloja (esimerkiksi alkoholielinkeino).

Työn ja sosiaaliturvajärjestelmien tulevaisuus

4. Mitkä kehityssuuntaukset ovat mielestänne muutosvoimaisimmat?

(1-3 vaihtoehtoa)

Väestönkehitys (esim. ikääntyminen, muuttoliike)

Eriarvoisuus

Muu (Köyhyyden ja sosiaalinen syrjäytymisen lisääntyminen)

5. Mitkä ovat näihin suuntauksiin liittyvät suurimmat riskit ja mahdollisuudet?

Riskit:

- Eriarvoisuuden ja köyhyyden lisääntyminen pitkittyneen talouden taantuman ja hyvin pienen talouskasvun aikana, mm. velkakestävyuden perusteella tehdyt hyvinvointileikkaukset ja sosiaalisten investointien niukkuus yhdistettynä väestön ikääntymiseen voi luoda Euroopasta taantuvan, näköalattoman ja rapistuvan mantereen.
- Kasvava pitkäaikais- ja nuorisotyöttömyys uhkaa luoda Eurooppaan ”menetettyjä sukupolvia” ja rapistaa pysyvästi ihmisten osaamista jättäen miljoonien ihmisten potentiaalin käyttämättä. Työmarkkinoiden joustavuus voi johtaa epätyypillisten töiden lisääntymiseen, joista maksetaan vähemmän palkkaa ja jotka lisäävät työntekijöiden epävarmuutta ja työssäkäyvien köyhyyttä.
- Edellä mainitut kehityskulut voivat johtaa mm. Euroopan sosiaalisen mallin ja universaalien sosiaalisen suojelun vesittymiseen, mahdottomuuteen ihmisarvoiseen elämään sekä oikeuksien, resurssien ja palveluiden saavuttamiseen.
- Niukkenevat resurssit voivat johtaa eri ryhmien väliseen kilpailuun ja vastakkainasetteluun – solidaarisuuden heikkenemiseen ja sosiaalisen levottomuuden, väkivallan, rasmin ja muukalaisvihan lisääntymiseen.
- Eriarvoisuuden, köyhyyden ja epäoikeudenmukaisuuden kasvu, lisäävät polarisaatiota ja heikentävät sosiaalista koheesiota, ostovoimaa ja sisäistä kysyntää sekä tehokasta, osallistavaa kasvua – tämä vahingoittaa sekä taloutta että laajemmin koko yhteiskuntaa.

Mahdollisuudet:

- Sosiaalisen Euroopan vahvistamisen, osaamisen vahvistamisen ja työpaikkojen luomisen.
- Siirtolaisten, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden onnistunut kotouttaminen voisi ratkaista eurooppalaisen väestön vanhenemiseen liittyviä ongelmia. Kaikkien eurooppalaisten osallisuuden vahvistaminen – jotta jokainen kokee olevansa osa Eurooppa-projektia - on edellytys tälle.
- Vanhenevan väestön osallisuuden edistämiseksi olisi rakennettava ”neljännen sukupolven” politiikkaa, mm. uusien palvelujen synnyttämistä ja vapaaehtoistyöhön osallistumisen tukemista.

6. Onko poliittisella tasolla tai instituutioissa tai yrityksissä olemassa tai kehitteillä käytäntöjä, joita voisitte suositella vertailukohdiksi?

- Perusturvan riittävyyden arviointi. Suomessa perusturvan riittävyyden arviointi on taattu lainsäädännöllä. Tämä arviointi voitaisiin yhdistää EU-tasolla riittävän vähimmäistoimeentulon laskemiseen ja seuraamiseen.
- Toimeentulotuen KELA-siirto. Suomessa toteutetaan vuoden 2017 alusta toimeentulotuen perusosan siirto kunnilta valtiolliselle Kansaneläkelaitokselle. Tämä asettaa toimeentulotukea saamaan oikeutetut yhdenvertaisempaan asemaan ja lisää perusturvan universalismia.
- Lapsilisät. Suomessa maksetaan vanhemmille lapsilisää jokaisesta lapsesta. Lapsilisäjärjestelmä voitaisiin luoda jokaiseen EU-maahan. Myös EU-tasoinen lapsilisäjärjestelmä on pohdittavissa oleva malli ja se voisi olla osa eurooppalaista sosiaaliturvaa ja synnyttää aitoa tunnetta eurooppalaisesta kansalaisuudesta.
- Äitiyspakkaus. Suomessa lapsen saavat vanhemmat saavat noin 50 vauvan vaatteen ja hoitotarvikkeen sisältävän äitiyspakkauksen lapsen syntymää ennen. Äitiyspakkauksen saamisen ehtona on todistus neuvolasta tai lääkäristä, mikä samalla mahdollistaa neuvolan terveyttä edistävän ja ennaltaehkäisevän toiminnan ennen lapsen syntymää.
- Päivähoitojärjestelmä. Suomessa on käytössä päivähoito, jossa lapsen oikeus on saada 9 kuukauden ikäisenä varhaiskasvatusta, eli päivähoitoa. Tämä on lapsen oikeus, mutta se myös lisää vanhempien mahdollisuuksia työssäkäyntiin ja muuhun yhteiskuntaosallisuuteen.
- Ilmainen kouluruoka. Suomessa peruskoulussa on ilmainen kouluruoka. Se tasa-arvoistaa lapsia ja tarjoaa heille terveellistä ja monipuolista ravintoa tärkeässä kasvuvaiheessa.
- Perustulokokeilu. Suomessa kokeillaan lähivuosina perustuloa. Myös EU-tasolla voitaisiin pohtia universaalien perustulon maksamista.

7. Oletteko samaa mieltä tässä esitetystä toimintamallista Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin perustamiseen?

Samaa mieltä

Tarkentakaa:

EAPN-Fin on tyytyväinen oikeuksiin perustuvaan lähestymistapaan ja yleisesti ottaen yhtä mieltä pilarin tunnustamasta politiikasta.

Yksi huolenaiheemme on, ettei eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämiseen ole kohdistettu tarpeeksi huomiota eikä köyhyyden vähentämistä ole integroitu EU:n strategioihin.

EAPN-Fin tuo esille seuraavat huomiot:

- Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin tulisi koskea koko EU:n aluetta, ei vain euromaita.

- Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari tulisi saada yhdenmukaiseksi Euroopassa jo olemassa olevien ihmisoikeussopimusten (mm. Euroopan sosiaalinen peruskirja, YK:n ihmisoikeuksien julistus) ja muiden suojajärjestelmien kanssa.
- Pilaria rakentaessa tulisi samanaikaisesti valmistella niitä konkreettisia toimenpiteitä ja rahoitusta, joilla pilarissa luetellut oikeudet toteutuvat. Muussa tapauksessa pilarista uhkaa tulla vain lista yleviä periaatteita ja suosituksia, joita ei käytännössä toteuteta. Pilarilla tulisi olla velvoittavuutta ja sitovuutta EU:n ja jäsenmaiden toiminnalle.

8. Oletteko samaa mieltä pilarin soveltamisalasta, siihen kuuluvista aloista ja tässä ehdotetuista periaatteista? Onko olemassa näkökohtia, joita ei ole vielä riittävästi ilmaistu tai katettu?

EAPN-Fin pitää outona, ettei eriarvoisuutta, köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä mainita pääsuuntauksina/haasteina, eikä omana politiikan alanaan. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari ei korvaa tarvetta kattavaan ja integroituun köyhyyden vastaiseen strategiaan EU:n tasolla, vaikka se voi tukea sitä. On vielä epäselvää minkä tilan se lunnastaa Euroopan politiikan tekemisen arkkitehtuurissa, suhteessa Eurooppa 2020 -strategiaan, EU-ohjausjaksoon ja muuhun ohjaukseen ja koordinaatioon.

Vaikka olemme samaa mieltä periaatteista, on meillä myös epäilyksiä siitä, miten ne toteutetaan ja miten tiettyjä käsitteitä ymmärretään. Esimerkiksi joustoturva (flexicurity) ei ole toiminut sosiaalisen koheesion välineenä, pikemminkin päinvastoin.

On hyvä, että vähimmäistoimeentuloon kiinnitetään huomiota, mutta toisaalta puhutaan myös sosiaaliturvan kestävydestä, mikä tuo potentiaalisen alustan perusoikeuksia polkeville käytännöille. Eli vaikka pilarissa pääasiassa painotetaan sosiaalisen suojelun tärkeyttä, puutteita on riittävyyden ja kestävyysvälinen suhteen analyysissä.

Sukupuolten tasa-arvo ja yhdenvertaisuus tulisi huomioida pilarin aihe-alueissa läpileikkaavasti.

Siirtolaisten, turvapakanhakijoiden ja pakolaisten tilanne, kotouttaminen sekä sosiaalisten oikeuksien piiriin pääseminen tulisi huomioida pilaria rakennettaessa.

Myös osallisuus yhteiskuntaan ja päätöksentekoon tulisi käsitellä pilarissa tarkemmin:

- Osallisuus palveluiden suunnitteluun ja arviointiin
- Osallisuuden, kuulluksi tuleminen ja oman elämänhallinnan elementit
- Lähiyhteisöihin osallistumisen tukeminen
- Osallisuus digitalisaatiossa, mahdollisuudet osallistua digitaaliseen kehitykseen (mm. koululaisten digitaalisen eriarvoisuuden vähentäminen)

9. Millä aloilla ja periaatteilla olisi eniten merkitystä euroalueen uuden lähentymisen kannalta? (Valitse 1-5 vaihtoehtoa)

Taidot, koulutus ja elinikäinen oppiminen
Työllisyyden aktiivinen tukeminen
Sukupuolten tasa-arvo sekä työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen
Vähimmäistoimeentulo
Asuminen

Kommentit:

EAPN-Fin kannattaa sosiaalisen osallisuuden laaja-alaista ja integroitua lähestymistapaa, joilla varmistetaan kaikille pääsy oikeuksien, resurssien ja palvelujen piiriin. Siitä syystä on vaikeaa valita vain joitakin alueita, koska myös muut ovat tärkeitä ja ne tukevat toisiaan ja koska yksi alue/ulottuvuus ei toimi ilman muita. Kaikki edellä esitetyt elementit ovat tärkeitä ja kyseessä on synergia alueiden välillä.

10. Miten ne tulisi ilmaista ja ottaa käyttöön? Katsotteko, että vähimmäisnormeja tai vertailuarvoja voitaisiin soveltaa tietyillä aloilla ja toisivatko ne lisäarvoa ja jos vastaus on kyllä, mistä aloista olisi kyse?

Vähimmäisnormeja ja vertailuarvoja voitaisiin soveltaa vahvemmin myös sosiaaliasioissa ottaen kuitenkin huomioon jäsenmaiden erilaisuus ja kansalliset erityispiirteet. Normit ja arvot tulisi siten suhteuttaa jäsenmaiden omiin tilanteisiin.

Vähimmäisnormeilla tulisi olla myös tiettyä velvoittavuutta, jotta niitä noudatetaan

Tällaisia aloja voisi olla mm.:

- Vähimmäistoimeentulo
- Vähimmäispalkka
- Universaalit palvelut, päivähoido
- Sosiaaliseen suojeluun käytettävät menot

Vähimmäisnormeja ja vertailuarvoja voisi sisällyttää pilariin samalla periaatteella kuin niitä on sisällytetty Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan. Mallia voitaisiin ottaa myös YK:n taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia oikeuksia koskevasta sopimuksesta ja sen valvontamekanismeista. Lisäksi palkkojen ja muiden työehtojen osalta voidaan hyödyntää Euroopan neuvoston sosiaalikoodia, jossa on määritelty myös vähimmäispalkkoja. Myös kansainvälisen työjärjestö ILO:n lukuisat työelämää ja työsuhteita koskevat sopimukset ja suositukset ovat tärkeitä lähteitä pilaria rakennettaessa. Pilarin tulisi perustua näiden sopimusten ja suositusten arvoihin, mutta niiden sitovuus jäsenmaihiin näiden voisi olla velvoittavampi.

Tarkemmat kommentit aloittain

Jos haluatte esittää tarkempia kommentteja jostakin alasta, valitkaa seuraavasta luettelosta yksi tai useampi kohta ja täyttäkää vastaavat taulukot ja kommenttiruudut.

1. Taidot, koulutus ja elinikäinen oppiminen

2. Joustavat työsopimukset ja työsuhdeturva

3. Ammatinvaihdon turvaaminen

4. Työllisyyden aktiivinen tukeminen

5. Sukupuolten tasa-arvo sekä työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen

- Työn ja perheen yhteensovittamisen, miesten mahdollisuuksien osallistua lasten kasvatamiseen, joustavien työaikojen, naisten työssäkäynnin mahdollistamisen ja oppisopimus-koulutuksen kehittäminen on tärkeää tästä näkökulmasta.

6. Yhtäläiset mahdollisuudet

7. Työehdot

8. Palkat

- Jonkinlainen nykyistä velvoittavampi vähimmäispalkkojen määrittely on tärkeää estämään epäterve kilpailu ja sosiaalinen dumpsaus.

9. Työterveys ja työturvallisuus

10. Työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu ja työntekijöiden osallistuminen

- Osallisuus ja demokratiakysymykset tulisi nähdä laajemmin, ja ne koskevat myös muita kansalaisryhmiä ja kansalaisyhteiskunnan muodostavia kuin työssä olevia ja heidän järjestöjään.

11. Integroidut sosiaali- ja -palvelut

12. Terveysturva ja sairausetuudet

13. Eläkkeet

14. Työttömyysetuudet

15. Vähimmäistoimeentulo

- Riittävä vähimmäistoimeentulo tulisi pilarissa määritellä kunkin jäsenmaan tulotason ja taloudellisten reunaehtojen mukaan. Hyvänä ohjenuorana voisivat toimia Euroopan neuvoston sosiaalisen peruskirjan 12 ja 13 artiklat. Niissä on määritelty minimitaso sekä vakuutusmuotoisille sosiaalietuuksille että sosiaaliavustuksille kunkin jäsenmaan tulotason mukaan. Euroopan neuvoston sosiaalisten oikeuksien komitea on tehnyt arvokasta työtä artikloiden tulkitsemisesta käytäntöön ja antanut periaatekantoja, jotka ovat arvokkaita myös sosiaalisen pilarin rakennettaessa.

16. Vammaisetuudet

17. Pitkäaikaishoito

18. Lastenhoito

- Päivähoito on tärkeää myös lasten oikeuksien ja osallisuuden näkökulmasta

19. Asuminen

20. Peruspalvelujen saatavuus